

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

УДК 7.01.73

Олена Доманська

КУЛЬТУРА І ЦІННІСТЬ У КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР»

У статті здійснено спробу уточнити та прояснити суттєвий зв'язок між категоріями «культура» і «цінність». Обґрунтовується доцільність онтологічно-гносеологічного принципу під яким розуміється здатність ціннісного типу знання бути безпосередньою продуктивною силою суспільства саме в сфері суспільної або масової свідомості. На основі методологічного застосування даного принципу пропонується напрямок систематизації та класифікації цінностей як агресивно-войовничих та гуманістичних.

Ключові слова: культура, цінність, простір, соціальний простір, субстанція, онто-гносеологічний принцип.

Феномен культури у різних своїх іпостасях вже досить тривалий історичний час знаходиться у центрі уваги дослідників соціогуманітарного напрямку наукового поступу. Природним на цьому шляху виявляється залучення та інтеграція до категоріального апарату вивчення та пояснення явищ культурної сфери тих категорій, які склалися як методологічний категоріальний апарат науково-природничого напрямку досліджень, понять, що входять в арсенал філософського осмислення його парадигмальних побудов та результатів, а також використання широкого спектру понятійно-термінологічного апарату всього комплексу соціогуманітарних наук

Утворення смислової комбінації «національний культурний простір» є виявленням згаданої тенденції, й уточнення смислів її складових, які постають актуальним завданням вітчизняного культурологічного знання. Простір як філософська та культурологічна категорія є однією з фундаментальних тем у сучасному гуманітарному знанні. Адже в категорії «простір» можуть бути поєднані та структуровані узгодженою взаємодією смислів змісти, що передають внутрішній світ людини та характер його взаємодії з навколишнім середовищем. Значимість поняття простір обстоювали у своїх дослідженнях О. Шпенглер, З. Батман, В. Валерстайн, П. Бурдьє, Е. Гідденс, А. Лефевр та інші. Дотичними до даної теми є також праці представників російської гуманітарної географії, що розробляють проблеми синтетичної методології географічного знання В. Каганського, Д. Замятіна, І. Мітіна та інших.

Аспекти актуальності та доцільності концептуального дослідження зазначеної проблеми вбачаються вартими уваги у працях вітчизняних дослідників, зокрема С. Бабенка, О. Гриценка, Р. Кіся, О. Мусієздова, М. Рябчука, О. Суліменка, О. Філіпової, О. Кравченка та ін.

З'ясувати містке уявлення про таку багатомірну категорію як національний культурний простір неможливо без врахування практичних процесів його розбудови. Серед учених-гуманітаристів, які займалися дослідженням різних аспектів української культури й вплинули на подальший науковий поступ поколінь імена видатних теоретиків і практиків, митців та літературних критиків, найкращих представників прогресивної інтелігенції, що творили автентичний національний простір українства: О. Білецького, М. Возняка, В. Горського, В. Коряка, А. Кримського, Ю. Тищенко-Сірого, Д. Чижевського, А. Бичка, М. Поповича та ін.

Для забезпечення україномовного словника термінологіки та поняттєво-категоріального забезпечення історико-культурологічних, філософсько-естетичних, психологічних, мистецтвознавчих та літературознавчих досліджень важливе значення мали праці В. Мазепа, Д. Кучерюка, І. Бондаревської, Т. Гундорова, Н. Зборовської, П. Кононенка, Л. Левчук, М. Наєнка, О. Онищенко, О. Поліщук, В. Полянської, В. Андрієвської, С. Грабовської, О. Кочерги. Однак саме смислові контамінації, що утворюють гносеологічне поле їх взаємодії ще не стало предметом окремих культурологічних розвідок.

Перед тим як розглянути зазначену тему по суті, необхідно увести та прояснити ключовий онтологічно-гносеологічний принцип, в річищі якого розгортається даний матеріал. Під онтологічно-гносеологічним (онто-гносеологічним) принципом розуміється здатність ціннісного типу знання бути безпосередньою продуктивною силою суспільства але саме в сфері суспільної або масової свідомості. Результати практичного ціннісного філософсько-культурологічного знання, на нашу думку, мають, за своєю природою, властивість бути активним чинником соціальної дії, в разі, зрозуміло, систематичної логічної концептуалізації його основних положень. Останні містять укладисті запаси ціннісної енергії, що врешті-решт в разі її свідомого використання у цьому напрямку, постає джерелом підживлення національного духу у його русі до само актуалізації, само ідентифікації на власних природних та соціальних теренах. Досягнення відповідної спрямованості ціннісного знання – тривала і копітка робота, що, зокрема, полягає у детальному аналізі не тільки логіки розвитку самого феномену національної культури у його актуальних та рефлексивних проявах, але й тлумаченні та науковій компаративізації теоретичного доробку у цій галузі. Тому ґрунтовне теоретико-методологічне дослідження поняття «національний культурний простір» як сутнісного компоненту феномену національної культури потребує нового бачення і не може бути зведеним ані до механічного об'єднання традиційних підходів, ані до калькування формул так званого «державного управління», практики якого виявили переважно свою застарілість, вторинність та неефективність.

Поняття «національний культурний простір» як складова феномену культури у першому наближенні має очевидні три структурні складові – простір, культура і нація, кожна з яких, як така може бути об'єктом дослідницької уваги з окремо визначеним предметом та методологією вивчення. Крім того, кожна з них несе у собі безліч внутрішніх і додаткових смислів, значний обсяг власного осмислення у різних аспектах та відношеннях а також, що є суттєвим у даному випадку, утворює новий продуктивний та багатовимірний смисл в разі поєднання даних понять у єдине смислове сполучення та використання його як нової компактної смислової одиниці з новими онто-гносеологічними характеристиками. Оскільки ця властивість є базовою для способу просування розумових конструкцій в процесі трансформації та освоєння соціальної (фактично культурної) реальності, перш за все слід обмежити «верхню» межу примноження смислів з метою їх локалізації для здійснення будь якого доступу у дослідженні окресленого предмету. Для цього положення актуальним є усвідомлення, що в основі примноження смислів лежить сутнісне, тобто не вирішуване протиріччя. Воно виникає як суперечність між відкритістю та принциповою незавершеністю пізнавального процесу, яка виявляє себе у розширенні логіко-понятійної концептуально-теоретичної та фактологічної бази досліджень та самою реальністю, що у кожному з досліджуваних фрагментів є актуально і феноменально обмеженою. Дана ситуація створює феномен нескінченного продукування смислів без чіткого та концептуалізованого формулювання кінцевої мети самих досліджень у даному полі. На наш погляд рефлексія щодо вищезгаданої смислової конструкції дає можливість дещо обмежити широту дослідницького пошуку, визначаючи параметром «національний» історичні, геополітичні та соціальні межі дослідження таким чином, щоб зробити їх співмірними глобалізаційним та інтеграційним процесам світового масштабу, однак не розглядаючи його у всьому комплексному різноманітті смислів, що несуть ці виміри дослідження, а тільки окреслюючи їх співмірну соціальну просторову перспективу. Саме це і буде означати використання категорії «співмірність» у ситуації порівняння типів культурного простору у загальному розумінні.

Як вже зазначалось, у колі сучасних наукових досліджень розглядаються питання співвідношення простору як категорії, що може формувати зміст і сенс власного розуміння на перетині соціальної, історичної політичної та географічної складових. У цьому річищі культурну політику розглядають не як діяльність державних інституцій з управління «культурною інфраструктурою, а як сучасну дискурсивну практику з формування духовних пріоритетів та ціннісних домінант суспільства. Водночас культуру пропонується розуміти як системоутворюючу духовну субстанцію, яка забезпечує формування самобутніх просторово-часових вимірів соціуму [1]. Хочемо зазначити, що погоджуючись у цілому з постановкою питання про змістовну і радикальну переорієнтацію розуміння «культурної політики» і «культури» з точки зору необхідності у випадку відмови від застарілого і власне спрощено-ідеологічного у дусі радянського у будь-якій сфері «партійного чи державного будівництва» підходу, варто уточнити і саме пропоноване у новому змісті поняття «культура», оскільки сполучення «системоутворююча духовна субстанція» по-перше не дозволяє провести чітке розрізнення між поняттями культура і цінність, (адже навіть за простого

застосування принципу верифікації ми отримаємо можливість з не меншою, якщо не з більшою мірою імовірності розуміти під згаданою субстанцією цінності), по-друге, розуміння під культурою чогось, що укладається у поняття субстанція досить проблемно. Щодо першого зауваження, стосовно розрізнення понять цінність і культура, то їхня відмінність у філософському плані корелює з генетичним зв'язком і відношенням категорій сутність і явище і як така має бути розглянута в окремому ґрунтовному дослідженні. Розглянемо більш детально друге зауваження. У загальнофілософському прийнятному смислі субстанція – це «...те, що існує самостійно, саме по собі, на відміну від акциденцій, або властивостей, які існують в іншому (а саме в субстанції) та крізь інше. Субстанція – дещо стійке та постійне, на відміну від минушого, такого, що переходить; сутність (грец. οὐσία), яка лежить в основі явища; неподільне, єдине, таке, що досягається розумом на відміну від множинності того, що сприймається чуттєво [2]. Таким чином, якщо розуміти під культурою не феномен, а дещо метафізичне у античному розумінні цієї категорії, тобто якщо тлумачити її як сутність, перше джерело і виток мінливої реальності, ми не тільки змінюємо філософські координати розуміння її наріжних основ, але й, за спроби застосування цього визначення у методологічному плані, зустрічаємося з принциповими труднощами. Наприклад, чи слід розуміти культуру як первинне, «системоутворююче» явище, що корелює з історичними спробами знайти таке втілення субстанції у Абсолютній ідеї, суб'єктивній свідомості, релігійних концепціях будь-якого штибу або, наприклад, у платонівській царині ідей або аристотелевських поняттях розуму – першодвигуна (нус) та енергії (ентелехії)? За всієї, здавалося б класичної простоти згаданих запитань саме їхня сутнісна методологічна значущість робить їх такими, що їх не можна оминати. До того ж, як субстанція, культура має бути єдиною, неподільною, незмінною, такою, що споглядається розумом, власне, це весь комплекс проблем, що впливає з проголошення її фактично категорією метафізичною. Так можна зрозуміти на рівні не концептуалізованому у визначенні, сенс авторської пропозиції, та навіть визнати «ситуативну» доцільність розглянути культуру як чинник забезпечення «просторово-часових вимірів соціуму», але надалі у позитивному викладі власного бачення цієї проблеми принципово з такою методологією не можна погодитись. Адже тоді, насправді, ми, у річичі знову ж таки філософської традиції маємо об'єктивувати поняття субстанції, що відкриває шлях до змішування культури як феномену універсального і всезагального онтологічного характеру з результатами матеріальної (і водночас культурної) діяльності людини. В разі ж, коли ми спробуємо вивести поняття культури як субстанції з під впливу та дії загально онтологічного філософського розуміння ключової складової її визначення, тобто субстанції як закону, за яким за будь-якої зміни явищ субстанція зберігається і кількість її у природі залишається незмінною (І. Кант), або розуміти під нею цілісність мінливих, змінних сторін речей, як «суттєвий ступінь у процесі розвитку волі» (Г.Гегель), то культура має в результаті цієї «непомітної» підміни перетворитись на дуже ефективний методологічний інструмент теоретизування, який, нажаль, стає абсолютно недосяжним для власного розуміння ні в історичній генезі свого походження, ні у закономірностях розвитку і трансформації, як власне і будь-яка категорія метафізичного типу. Власне це передбачення починає справджуватись надалі з першого кроку, коли автор намагається з урахуванням запропонованого підходу розглядати визначену тему дослідження – концептуалізація простору в контексті сучасної культурної політики України. Зазначимо, що у даному випадку ця суперечливість починає виявляти себе безпосередньо: адже культурну політику держави як таку дуже складно аналізувати хоча б тому, що суспільство (якщо не виокремлювати з нього державу як структуру) чи його ідентифіковані представники можуть і протиставляти себе державі і виділяти її як компактного суб'єкта соціальної дії. Натомість «сучасна дискурсивна практика з формування духовних пріоритетів та ціннісних домінант суспільства» залишає у структурному полі для розуміння держави тільки альтернативу між безособовою силою, за якою суспільство автоматично визнає за державою право бути носієм та «оприлюднювачем» пріоритетів духовного поступу (хоча таким знанням держава апріорно не володіє), або ж є кроком до повернення до позиції керованого формування цінностей та духовних орієнтирів, тільки от назвати центр такого керування та його діячів буде досить складно, якщо, звісно, не оживити ще не застарілі підходи до розуміння суспільства як поля класової боротьби. Надалі у позитивному розгортанні міркувань щодо дії культури яку необхідно розуміти як субстанцію впливають суперечливості цього підходу, окреслені у загальному плані вище. Наприклад, далі йдеться, що та ж культурна політика є ідентифікаційним процесом щодо внутрішнього структурування суспільства. Зауважимо, що за такого, тепер вже зміненого розуміння втрачається головне у попередній акцентуації – формування ціннісних домінант суспільства, натомість фокус уваги переноситься на завдання ідентифікації суб'єкта з його структурними елементами, що власне вже давно розроблено в

аспекті теорій соціальної стратифікації. Водночас, чинник неповноти стратифікаційних підходів та динамічності суспільства як відкритої системи робить його недосконалим. Можна зауважити, що основна маса суб'єктів, якщо суспільство взагалі існує не тільки як теоретична абстракція, насправді ідентифікує себе з ним, але, водночас, завжди залишається певна кількість тих, хто знаходиться на його маргінесі, а також, що сама фундаментальна властивість структуризації лежить в основі не тільки людського суспільства чи навіть будь-якої ієрархічно організованої спільноти, а є основою руху як способу матерії у зв'язку з проявленістю і енергетичною взаємодією її різних форм, включно з соціальною.

Водночас, якщо застосувати до даного положення сформульований вище онто-гносеологічний принцип, то можна відкрити шлях переосмисленню тих положень, які обґрунтовуються у попередній парадигмі. Так, основним смислом даного аспекту бачення поняття «культурної і політики» є аналіз тих проблем, що виникають у зв'язку з прагненням зрозуміти феномен «кризи ідентичності». Онто-гносеологічний принцип розуміння культури вимагає відкрити анонімність цього прагнення, про всяк випадок, його абстрактність. Адже відомо, що це не держава, а суспільство як таке прагне, як сукупність громадян, що до нього належать в різні періоди різних речей і зрозуміти феномен «кризи ідентичності» про який далі згадується означає відкрити суперечність розуміння ідентичності що вже існує у різних прошарків національного культурного простору, що до того розумівся як єдиний саме з огляду на доцільність та зручність такого розуміння, а також неврахування онтологічних наслідків гносеологічної позиції «нездатності почути « іншу сторону у ситуації вивільнення ціннісної енергії, що стає поштовхом до соціальної дії. Цей підхід (онто-гносеологічний) дозволяє, на нашу думку, сформувати уявлення відносно шляхів формування національного (у даному випадку українського) типу культурного простору, оскільки саме гасло «непочутості» було радикальним з боку тієї частини українського суспільства Сходу країни, яким постійно оперували і самі його учасники і їхні керманічі.

Надалі, відійшовши власне від запропонованого розуміння культури і культурної політики, дослідник, звертаючись до теоретико-методологічного доробку П. Бурдьє (соціальний простір це поле сил, що трансформує первинну інтенцію індивідів, які у нього потрапляють), переходить до «джерельного» типу розуміння простору: це або територія, або метафора. Таким чином логічно хід викладу рухається до фундаментального поняття у розумінні простору не тільки як «науково-природничого» його варіанту, а способу його сприйняття через переживання або асоціації» [1, с.5]. Ствердження того, що «образ простору» у згаданому вище значенні і є його універсальною дефініцією для всіх соціокультурних дисциплін далі розкривається думкою, що початковий образ змінюється відповідно до «пере форматування звичних (особистісних) просторових уявлень в ідеальні колективні ... в залежності від ... втілення домінуючих у публічній сфері ідеологем» [1, с.6]. На жаль, за всієї вірності, як нам здається, пропонованого, хоча і дещо трансформованого у ході розгляду підходу, в силу складності і фундаментальності порушеного у ході дослідження онто-гносеологічного аспекту теми, автору вдається тільки наблизитись до стикової, рубіжної для розуміння проблеми: як образ простору як психоемоційне переживання, що є його вихідною особистісною характеристикою сприйняття переходить у колективне уявлення. Адже, з одного боку, на нього має впливати (чи впливають на це географічні і фізичні «обсяги» вихідного географічного образу – мінімалізм чи масштабність) така складна категорія як його краса, а з іншого, який тип взаємодії та його механізми визначають панування тієї чи іншої ідеологеми як цілі чи процесу втілення кризь просторові умови існування суспільства. (А.Тойнбі, наприклад визначає декілька цивілізаційних викликів, серед яких саме виклик території (середовища) для нас постає дотичним. [3, с.113–129]. Тут дуже важливо було б розвинути заявлений підхід про визначальну роль впливу на формування цінностей того ж таки «безособового суспільства», якому належить честь і провина сформувати практикою майбутньої моделі просторове оточення зовсім у інших реаліях. У цьому розуміння можуть допомогти зрозуміти структуру культурного простору (або деконцентрувати увагу щодо основної проблеми) запропонована Н.Замятіною та використана у роботі структуризація, що включає психологічний, ментальний, культурний, лінгвістичний позиції у сприйнятті простору [4]. Водночас, оскільки далі визнається складність розрізнення ментального та культурного простору самим автором даного позиційного розділення, то слід приділити увагу авторському визначенню культурного простору «... його можна визначити як інформаційно-емоційне або віртуальне середовище існування людини, яке формується на основі уявних культурних ознак, певної спільноти і забезпечує певний рівень її самовизначення. Він набуває ознак реальності під час зіткнення з явищами іншої культури або відчуття людиною дискомфорту всередині своєї культурної системи [1,

с.7]. Не применшуючи актуальності та вражаючої точності даного визначення у світлі спроб іншої держави порушити територіальну цілісність та суверенітет України, фактично її географічний та культурний простір, звернемо увагу на інший аспект цього положення і спробуємо його розвинути і доповнити. На наш погляд у запропонованому визначенні культурного простору недостатньо підкреслено елемент інтеріоризації особистістю поняття «простір» як момент перетікання або трансформації образу простору як такого, що пов'язаний з наразі не пропущеною крізь внутрішню структуру духовної «субстанції» людини картиною географічного простору в його внутрішню ціннісну структуру, яка, в результаті такого «проціджування» – на відміну від наведеного у визначенні інформаційно-емоційного чинника становлення простору, – стає його ціннісно-чуттєвим. Адже відмінність між емоцією і почуттям саме у тому й полягає, що емоція – це фундаментальна реакція людини на зовнішні подразники найбільш суттєвого типу – страх, радість, здивування, а чуттєва реакція є вже реакцією, фактично культурною, пов'язаною з конкретним подразником – людиною, явищем, ставленням тощо. У нашому випадку, таким чином, прокладається місток до методологічного розуміння механізму формування культури як феномену ціннісної природи. Наприклад, реакція спротиву, щодо намагань захопити географічний простір, що вже інтеріоризований українським суспільством викликає ефект вторгнення у внутрішній світ носіїв цього простору як аспектів їхньої духовної території, того образу культурного простору, який, в разі його порушення, викликає саме ствердження разом з їхнім матеріальним субстратом, духовних цінностей, які можна вже тут назвати суспільно втіленою ідеологією чи по іншому.

У контексті наведеного вище аналізу категорії «національний культурний простір» важливим вбачається встановити суттєве розрізнення щодо цінності і культури. Цінності, простір і культура – різноспрямовані вектори онто-гносеологічного аналізу, тому їхня взаємодія має бути відтворена у певній теоретичній моделі. Порушення вже існуючого культурного простору в результаті інтервенції, агресії, вторгнення збоку іншої держави слід розглядати у категоріях, що складають онто-гносеологічний вимір: а) як впевненість у тому, що даний культурно-географічний простір не належить країні, яка його в силу певних причин на теперішній час охоплює, б) як внутрішня переконаність, що цей образ простору як культурна, історична і географічна категорія вже належить чи входить до образу культурного простору даної, у даному випадку агресивної етнічної спільноти. У даному випадку йдеться про поняття впевненість та внутрішня переконаність як характеристики онто-гносеологічного виміру культурного простору. У зв'язку з цим потрібно виділити і ще таке розрізнення, як гуманістичні і агресивно-війовничі цінності, що слід історично аналізувати як складові етнічного менталітету (хоча всі показники у цьому плані історично можуть змінюватись).

Таким чином, слід визнати, хоча і з урахуванням динамічності історичних змін, що саме цінності, а не культуру слід розглядати як субстанцію – щось незмінне і не таке, що може зникнути чи зменшитись. Тоді війовничі цінності можуть бути рушієм певного етносу незалежно від того, який простір вони інтеріоризують: вони привласнюють зовнішнє середовище використовуючи опанованих ними суб'єктів як власних носіїв, в силу їхньої агресивної природи, однак це не означає, що їм не протистоять цінності іншого типу. У зв'язку з перехідним (на етнос) характером цінностей, як буттєвих сутностей (що можна означити як їхню суттєву властивість – здатність цінностей до еманції) вони можуть опановувати іншими етносами і кидати, полишати попередні у пошуках їхньої самореалізації. У межах цієї методології можна, наприклад, розглядати і процес переходу фашистських ідеологем у інший культурний простір. Також, стає зрозумілим механізм втілення цінностей у ідеологему та субстрат, який стає, таким чином, перехідною формою і головне, матеріалом, який скріплює матеріальне і духовне у культурі крізь поняття конкретна цінність і простір (національний, конкретний).

1. Кравченко О.В. Національний культурний простір як ідентифікаційна модель / О. В. Кравченко // Вісник ХДАК. – Випуск 31. – Харків, 2010.
2. Субстанция // Новая философская энциклопедия. – Институт философии Российской Академии Наук. – М., 2007–2010.
3. Тойнби А. Дж. Постижение истории / А. Тойнби. – М. : Издательство «Прогресс», 1991. – 736 с.
- 4.Замятина Н.Ю. Структура представлений в пространстве в разных странах :постановка проблемы / Н.Ю.Замятина // Вестн. МГУ. – Серия 5. География. – М., 2002. – №4. – С.11–16.

В статтє предпринята попытка уточнить и прояснить существенную связь между категориями «культура» и «ценность». Обосновывается целесообразность онто-гносеологического принципа, под которым понимается способность ценностного типа знания быть непосредственной

продуктивной силой общества в сфере общественного сознания или массового сознания. На основании методологического применения данного принципа предлагается направление систематизации и классификации ценностей как агрессивно-воинственных и гуманистических.

Ключевые слова: культура, ценность, пространство, социальное пространство, национальное культурное пространство, онто-гносеологический принцип.

An attempt to specify and make clear substantial connection between categories «culture» and «value» is undertaken in the article. Expediency of ontological – gnosiological principle, is grounded under that ability of the valued type of knowledge to be direct productive force of society in the field of public consciousness or mass consciousness is understood. On the basis of methodological application of this principle direction of systematization and classification of values is offered as aggressive - bellicose and humanistic.

Key words: culture, value, space, social space, substance, ontological - gnosiological principle.

УДК 792 (477) «198»

Валерій Фіалко

РЕПЕРТУАРНІ ПОШУКИ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ РЕЖИСЕРІВ 1980-Х РОКІВ: ПРОБЛЕМИ Й ТЕНДЕНЦІЇ ОНОВЛЕННЯ ЖАНРОВО-СТИЛЬОВОГО ДІАПАЗОНУ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ

У статті розглянуто творчі пошуки режисерів-дебютантів українського театру 80-х років ХХ століття, які урізноманітнили його естетичну територію, надали потужного імпульсу оновленню репертуарної афіші. Тонким відчуттям поетики драматургічного матеріалу та естетичною вишуканістю образно-стильових структур були позначені вистави В. Петрова і Р. Мархолія; яскравою театральністю й акцентованою внутрішньою лінією розвитку персонажів – постановки С. Мойсєєва, М. Карасьова, М. Нестантинера; буянням ігрової стихії, парадоксальним поєднанням ролевих ситуацій – спектаклі В. Малаховим і В. Козьменко-Делінде та ін.

Ключові слова: український театр, режисура, драматургія, інтерпретація, репертуар театру, режисерська концепція вистави.

Стрімке входження в український театральний процес 80-х років ХХ століття нового покоління режисерів урізноманітнило територію естетичних пошуків сценічного мистецтва, надало потужного імпульсу оновленню його репертуарної афіші. Режисери-дебютанти – І. Борис, В. Денисенко, М. Карасьов, В. Козьменко-Делінде, П. Ластівка, В. Малахов, Р. Мархолія, С. Мойсєєв, М. Нестантінер, В. Петров, І. Шулаков – майже не ставили п'єси з «виробничої тематики», що заповнили сцени театрів України, їх не примушували, як старших колег, щосезону втілювати на кону твори О. Коломійця та М. Зарудного, не кажучи вже про українських драматургів другого ешелону – Ю. Бедзика, В. Фольварочного та ін.

Молодих режисерів приваблювало поетичне світобачення картини життя у творах Й. Друце, Н. Думбадзе, Ч. Айтматова, вони пропонували оригінальні сценічні прочитання світової класичної драматургії, досить згадати знакові для свого часу вистави «Сон літньої ночі» В. Шекспіра (Київський театр ім. І. Франка, режисер В. Козьменко-Делінде, 1980, і Київський театр естради, режисер В. Малахов, 1980), «Сірано» Е. Ростана у Київському молодіжному театрі, режисер В. Шулаков, 1981), «Кар'єра Артуро Уї» Б. Брехта у Київському театрі ім. І. Франка (режисер В. Козьменко-Делінде, 1985) та ін.

Широко представлена на сценах театрів України «окопна правда» про війну – з глибоким зануренням у психологію людини в екстремальних умовах життя, проблемами морального вибору, – надихала мистецьку молодь на створення непересічних сценічних трактувань творів Б. Васильєва, Г. Бакланова, В. Бикова, В. Кондратьєва.